

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 257/2020
23.09.2021. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Слађане Накић Момировић, председника већа, Марине Милановић и Добриле Страјина, чланова већа, у парници тужилаца АА и ББ, обоје из ..., чији је заједнички пуномоћник Мила Трифуновић, адвокат из ..., против тужене „Addiko Bank“ А.Д. из Београда, чији је пуномоћник Јелена Стојановић, адвокат из ..., одлучујући о ревизији тужилаца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 5448/18 од 29.08.2018. године, у седници одржаној 23.09.2021. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж 5448/18 од 29.08.2018. године и пресуда Вишег суда у Београду П 1341/16 од 11.10.2017. године и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 1341/16 од 11.10.2017. године, првим ставом изреке, одбијен је тужбени захтев тужилаца којим је тражено да се утврди да је уговор о стамбеном кредиту број .., закључен дана 28.01.2008. године између тужилаца и тужене апсолутно ништав. Другим ставом изреке, обавезани су тужиоци да туженој накнаде трошкове поступка у износу од 216.156,00 динара.

Допунским решењем Вишег суда у Београду п 1341/16 од 23.03.2018. године, није дозвољено објективно преиначење тужбе из поднеска тужилаца од 22.02.2017. године, којим је истакнут евентуални тужбени захтев за раскид уговора о стамбеном кредиту број .., закључен дана 28.01.2008. године.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 5448/18 од 29.08.2018. године, првим ставом изреке, одбијене су као неосноване жалбе тужилаца и потврђена првостепена пресуда и допунско решење. Другим ставом изреке, одбијени су као неосновани захтеви тужилаца и тужене за накнаду трошкова поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужиоци су благовремено изјавили ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужена је доставила одговор на ревизију.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду, применом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 72/11, 49/13 - УС, 74/13 – УС и 55/14), па је нашао да је ревизија основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоци су дана 28.01.2008. године са правним претходником тужене „Нипро Алпе Адриа Банк“ закључили уговор о стамбеном кредиту у износу од 79.188,90 CHF у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан пуштања кредита у течај. Банка је, као давалац кредита, своје потраживање обезбедила валутном клаузулом прописаном чланом 1. став 2. уговора, као и другим средствима обезбеђења прописаним чланом 2. уговора. Камата која је чланом 4. став 1. уговора предвиђена по стопи која износи шестомесечни ЛИБОР за CHF заокружен на горњу четвртину увећану за 2,5% на годишњем нивоу, према одредби члана 4. став 7. уговора аутоматски је могла да се усклађује са променама ЛИБОР-а, изменама законских прописа и аката пословне политике банке, без обавезе уговорних страна да закључују посебан анекс уговора, с тим што је банка била дужна да пре почетка примене променљиве каматне стопе о томе писмено обавести корисника кредита. Чланом 6. став 2. уговора било је предвиђено да у случају доцње уговорена каматна стопа тече и у случају да је већа од затезне камате. Банка је у периоду од 01.01.2009. године до 30.11.2011. године аутоматски увећавала каматну стопу применом неодређених, односно неодредивих елемената, из ког разлога је по ступању на снагу закона о Заштити корисника финансијских услуга, сходно члану 1089. – 1098. Закона о облигационим односима са тужиоцима закључила вансудско поравнање, којим је средства наплаћена по основу променљиве каматне стопе засноване на неодредивим елементима у висини од 4.522,74 CHF укључила у превремену делимичну отплату кредита. Закључењем вансудског поравнања (члан 6.) решени су сви међусобни односи парничних странака везани за примену уговорених неодредивих елемената променљиве каматне стопе из периода пре ступања на снагу Закона о заштити корисника финансијских услуга. Како је закљученим вансудским поравнањем међу странкама установљена фиксна каматна стопа, тужиоци су добили нови ануитетни план отплате кредита по коме су наставили да измирују своју уговорну обавезу.

Код овако утврђеног чињеничног стања, нижестепеним пресудама је одбијен као неоснован тужбени захтев тужилаца за утврђење да је ништав спорни уговор о стамбеном кредиту. По оцени другостепеног суда, тужиоци у смислу одредбе члана 7. став 1. и 228. у вези члана 213. став 1. ЗПП нису доказали да се ради о зеленашком уговору у смислу члана 141. Закона о облигационим односима, а неосновано је позивање тужилаца на прекомерно оштећење као разлог ништавости. Осим тога, по налажењу другостепеног суда закључено вансудско поравнање којим је измењена одредба члана 4. став 7. оспореног уговора и отклоњена могућност промене каматне стопе према актима пословне политике банке, није противна члану 1089. став 1. ЗОО.

По оцени Врховног касационог суда, основано се ревизијом тужилаца указује да је у нижестепеним пресудама због погрешне примене материјалног права чињенично стање остало непотпуно утврђено.

Тужиоци су у току поступка оспорили пуноважност стамбеног кредита у целисти истичући да је уговор закључен противно основним начелима облигационог права, да је изостала сагласност воља за закључење уговора са валутном клаузулом имајући у виду да су током отплате кредита наступиле околности и догађаји који су утицали на поваћање раста курса валуте у којој је уговорена отплата кредита. По оцени Врховног касационог суда нижестепени судови нису правилно и у потпуности оценили све околности од утицаја на то да ли су уговорне одредбе о стамбеном кредиту јасне и разумљиве, те да ли подлежу или не оцени непоштености, да ли су корисници кредита информисани о пословним ризицима и последицама закључења уговора са валутном клаузулом везивања висине обавезе за швајцарски франак, те да ли постоји очигледна несразмерна разлика између обавезе коју су тужиоци преузели по уговору о кредиту и динарског износа који је тужиоцима исплаћен од стране банке 2008. године. Код неспорне чињенице да је од закључења уговора 2008. године до подношења тужбе 2016. године дошло до значајног раста курса швајцарског франка у односу на валуту евро и динар изостала је оцена разлога ништавости уговора, које суд има обавезу да цени и по службеној дужности.

Валутна клаузула, сагласно члану 34. став 8. Закона о девизном пословању и чл. 395. Закона о облигационим односима представља дозвољен правни посао уговарања у девизама у Републици Србији с тим што се плаћање врши у динарима по курсу валуте вредновања у тренутку испуњења обавеза. Валутна клаузула се може правно ваљано уговорити у циљу очувања једнакости узајамних давања. Међутим, ништава је одредба уговора о кредиту о индексирању динарског дуга применом курса швајцарског франка која није утемељена у поузданом писаном доказу да је банка пласирана динарска средства прибавила посредством сопственог задужења у тој валути и да је пре закључења уговора кориснику кредита доставила потпуну писану информацију о свим пословним ризицима и економско финансијским последицама које ће настати применом такве клаузуле. Основна функција уговарања валутне клаузуле се исказује у очувању еквивалентности узајамних давања - једнакој тржишној вредности пласираних кредитних средстава у односу на враћени износ динарског дуга. Валутна клаузула није и не може да буде правни основ богаћења даваоца кредита – банке на штету корисника кредита, стицања несразмерне имовинске користи у односу на реалну тржишну вредност плаћеног динарског износа кредитних средстава. Валутна клаузула се може уговорити и преваљивањем валутног ризика на корисника кредита када се банка, давалац кредита на међународном тржишту задужила у одређеној страни валути и преузела обавезу да враћање примљеног износа по том основу реализује у истој валути и тако прибављена девизна средства непосредно уступи потенцијалним корисницима кредита, сагласно члану 25. Закона о девизном пословању, али је у том случају банка дужна да корисника кредита у писаној форми обавести на њему разумљив начин о основу примењеног курса валуте и економским последицама ризика који прихвата уговарањем такве клаузуле. Осим тога банка је дужна да корисника кредита писано упозори на могући раст курса CHF, а који би банка као финансијска организација могла и морала да предвиди и да о томе упозна корисника кредита пре закључења уговора, што је у складу са одредбама члана 12, 13, 14, 15. и 16. Закона о облигационим односима. Обавеза банке да поштено поступа и упозори корисника кредита на стварни ризик и економске последице, а које таква клаузула производи, произилази из одредби Закона о заштити потрошача и Закона о заштити корисника финансијских услуга.

Како је утврђење и оцена указаних околности за сада изостала, и тиме није поуздано утврђено постојање неспорне воље тужилаца као корисника кредита за преузимање валутног ризика применом курса швајцарског франка, постојање законских услова за оцену пуноважности уговора је остало спорно услед чега су нижестепене одлуке морале бити укинуте. У поновном поступку првостепени суд ће отклонити указане неправилности, утврдити наведене одлучне чињенице, поново оценити садржину уговора о стамбеном кредиту и донети правилну и на закону засновану одлуку.

Са изнетих разлога одлучено је као у изреци решења на основу члана 416. став 2. Закона о парничном поступку. Укинута је и одлука о трошковима поступка јер зависи од исхода главне ствари.

**Председник већа – судија
Слађана Накић Момировић,с.р.**

**За тачност отправка
управитељ писарнице
Марина Антонић**